

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету управління,
адміністрування та туризму
Євгеній РУДНІЧЕНКО

2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Конкурентоспроможність підприємств

Назва дисципліни

Призначення Робочої програми

Для освітніх програм різних спеціальностей

Рівень вищої освіти

Другий (магістерський)

Мова навчання

Українська

Обсяг дисципліни, кредитів ЄКТС

4

Статус дисципліни

Вибіркова

Факультет

Управління, адміністрування та туризму

Кафедра

Економічної теорії, підприємництва та торгівлі

Форма здобуття освіти	Обсяг дисципліни		Кількість годин						Форма семестрового контролю
			Аудиторні заняття					Самостійна робота (в т.ч. ІРС)	Залік
	Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття		
Д	4	120	34	16		18		86	+
З	4	120	12	8		4		108	+

Робоча програма складена на основі освітніх програм підготовки магістра та стандарту вищої освіти

Робоча програма складена

Підпис

канд. екон. наук, доц.
науковий ступінь, учене звання

Ольгою ГАРВАТ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Схвалена на засіданні кафедри Економічної теорії, підприємництва та торгівлі
назва

Протокол від 29.08.2025 р. № 1

Зав. кафедри Економічної теорії, підприємництва та торгівлі

Підпис

Лариса ЛЮБОХИНЕЦЬ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

2 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Конкурентоспроможність підприємств» є однією із дисциплін професійної підготовки і займає важливе місце у підготовці фахівців освітнього рівня «магістр».

Дисципліна поглиблює та розширює набуття компетентностей і результатів визначених освітньою програмою: здатність до адаптації та дії в новій ситуації, вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких структур; здатність оцінювати конкурентоспроможність продукції, товарів і послуг в підприємницькій діяльності; здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва та торгівлі; здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності; здатність до ініціювання та реалізації інноваційних проектів в підприємницькій та торговельній діяльності.

Мета дисципліни. Формування у здобувачів компетентності щодо об'єктивних закономірностей, інструментів та особливостей сучасної конкуренції та конкурентоспроможності підприємства, а також набуття ними навиків і вмінь дослідження стану конкуренції, аналізу та оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства, розроблення та практичного застосування стратегій підтримування та нарощування його конкурентних переваг.

Предмет дисципліни. Вивчення конкретних форм економічної конкуренції, закономірностей формування конкурентних переваг і конкурентоспроможності підприємств.

Завдання дисципліни. Озброїти здобувача системою знань про принципи, методи та технологію формування конкурентних переваг і забезпечення на їх основі життєздатності підприємства як суб'єкта економічної діяльності.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни здобувач має: **вміти** адаптуватися та проявляти ініціативу і самостійність в ситуаціях, які виникають в професійній діяльності, зокрема у сфері управління конкурентоспроможністю підприємств; **вміти** розробляти заходи матеріального і морального заохочення та застосовувати інші інструменти мотивування персоналу й партнерів для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності суб'єкта господарювання; **визначати, аналізувати** проблеми підприємництва і торгівлі та розробляти заходи щодо їх вирішення; **застосовувати** бізнес-комунікації для підтримки взаємодії з представниками різних професійних груп; **визначати** та впроваджувати стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання у сфері управління їх конкурентоспроможністю; **оцінювати** конкурентоспроможність продукції, товарів та послуг, а також процесів, що відбуваються в підприємницьких структурах, і робити відповідні висновки для прийняття управлінських рішень; **розробляти** і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності управління конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання.

3 СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	Лекції	Практичні заняття	СРС	Лекції	Практичні заняття	СРС
Тема 1. Теоретико-методологічні основи визначення конкурентоспроможності підприємства.	2	2	6	2	2	9
Тема 2. Державне регулювання конкуренції.			6			9
Тема 3. Особливості оцінювання конкурентоспроможності продукції.			6			9
Тема 4. Основні методи оцінки конкурентоспроможності підприємства.	2	2	8	2	2	9
Тема 5. Діагностика конкурентоспроможності підприємства.	2	2	8			9
Тема 6. Визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства та його складових.	2	2	8			9
Тема 7. Формування конкурентних переваг підприємства.		2	8	2	2	9
Тема 8. Методи забезпечення конкурентних переваг підприємства.	2	2	8			9
Тема 9. Технологія забезпечення конкурентних переваг підприємства.			8			9
Тема 10. Обґрунтування вибору стратегії як інструмента забезпечення конкурентоспроможності підприємства.	2	2	8	2	2	9
Тема 11. Управління конкурентоспроможністю підприємства.	2	2	6			9
Тема 12. Розроблення та забезпечення реалізації програм підвищення конкурентоспроможності.			6			9
Разом за семестр	16	18	86	8	4	108

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1 Зміст лекційного матеріалу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотація	Кількість годин
1	2	3
1	Теоретико-методологічні основи визначення конкурентоспроможності підприємства. Сутність економічної конкуренції: предмет, об'єкт дослідження, функції. Генезис економічних теорій. Види конкуренції. Теоретико-методологічні основи визначення конкурентоспроможності підприємства. Моделі ринкової економіки. Форми і засоби конкуренції. Літ.: [1, с. 8-29], [2, с. 7-35], [3, с. 6-25], [4, с. 24-47], [5, с. 12-31], [6, с. 10-26]. Державне регулювання конкуренції. Сутність та інструментарій державного регулювання конкуренції. Поняття недобросовісної конкуренції та монополістичних порушень. Правові засади державного регулювання економічної конкуренції. Види відповідальності за порушення антимонопольного законодавства. Літ.: [2, с. 36-55], [3, с. 30-52], [5, с. 34-51], [6, с. 27-34].	2

1	2	3
2	Особливості оцінювання конкурентоспроможності продукції. Основні складові конкурентного середовища. Поняття конкурентоспроможності продукції та механізм її формування. Методи оцінювання конкуренто-спроможності продукції (товару, послуги). Особливості управління конкурентоспроможністю продукції підприємства Літ.: [1, с. 8-29], [2, с. 7-35], [3, с. 6-25], [4, с. 24-47], [5, с. 12-31], [6, с. 10-26].	2
3	Основні методи оцінки конкурентоспроможності підприємства. Основні принципи оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. Фактори та складові конкурентоспроможності підприємства. Методи оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. Літ.: [3, с. 57-82; 189-206].	2
4	Діагностика конкурентоспроможності підприємства. Сутність та складові конкурентного середовища підприємства. Принципи діагностики конкурентного середовища та аналізу діяльності конкурентів. Особливості конкурентного середовища вітчизняних підприємств. Показники інтенсивності конкуренції. Методичні основи діагностики конкурентного середовища підприємства. Оцінка стратегічного протистояння підприємств-конкурентів. Літ.: [1, с. 65-96], [2, с. 56-87], [4, с. 77-115], [5, с. 40-66].	2
5	Визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства та його складових. Сутність поняття «потенціал підприємства». Складові елементи потенціалу конкурентоспроможності підприємства. Засади системного управління та формування структури конкурентного потенціалу підприємства. Літ.: [1, с. 104-121], [2, с. 88-116].	2
	Формування конкурентних переваг підприємства. Сутність та сфери формування конкурентних переваг. Властивості конкурентних переваг. Види та джерела формування конкурентних переваг. Інструменти та методи формування конкурентних переваг підприємства. Формування стратегії забезпечення конкурентних переваг підприємства. Літ.: [1, с. 129-150], [2, с. 117-129], [3, с. 132-150], [5, с. 273-303].	
6	Методи забезпечення конкурентних переваг підприємства. Основні підходи і напрями забезпечення конкурентних переваг підприємства. Класифікація й сутність основних методів управління конкурентними перевагами. Методи та засоби реалізації політики забезпечення конкурентних переваг підприємства. Напрями формування та інструменти реалізації політики забезпечення конкурентних переваг підприємства. Літ.: [1, с. 156-166], [2, с. 130-173], [3, с. 154-170], [5, с. 209-230], [6, с. 100-108].	2
	Технологія забезпечення конкурентних переваг підприємства. Сутність та принципи технології забезпечення конкурентних переваг підприємства. Формування нових конкурентних переваг та технологія планування конкурентоспроможності підприємства. Літ.: [1, с. 172-183], [2, с. 179-198], [6, с. 109-112].	
7	Обґрунтування вибору стратегії як інструмента забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Поняття про конкурентні стратегії підприємства і їх види. Характеристика конкурентних стратегій. Механізм формування конкурентної стратегії. Літ.: [3, с. 86-108], [4, с. 137-179], [5, с. 115-130].	2
8	Управління конкурентоспроможністю підприємства. Поняття конкурентоспроможності підприємства та механізм її формування. Засади системного управління конкурентоспроможністю підприємства. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства. Літ.: [1, с. 218-243], [2, с. 219-237], [4, с. 62-73], [6, с. 146-151].	2

	Розроблення та забезпечення реалізації програм підвищення конкурентоспроможності. Концепція розробки та забезпечення реалізації програми. Етапи розробки програми підвищення конкурентоспроможності підприємства. Напрями формування економічного механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства. Розробка і реалізація конкурентної стратегії підприємства Літ.: [1, с. 227-302], [2, с. 263-296], [3, с. 172-186], [4, с. 151-179], [6, с. 179-188].	
	Разом за семестр:	16

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми здобуття освіти

Номер лекції	Тема лекції	Кількість годин
1	Теоретико-методологічні основи визначення конкурентоспроможності підприємства. Державне регулювання конкуренції. Особливості оцінювання конкурентоспроможності продукції. Літ.: [1-6].	2
2	Основні методи оцінки конкурентоспроможності підприємства. Діагностика конкурентоспроможності підприємства. Визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства та його складових. Літ.: [1-6].	2
3	Формування конкурентних переваг підприємства. Методи забезпечення конкурентних переваг підприємства. Технологія забезпечення конкурентних переваг підприємства. Літ.: [1-6].	2
4	Обґрунтування вибору стратегії як інструмента забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Управління конкурентоспроможністю підприємства. Розроблення та забезпечення реалізації програм підвищення конкурентоспроможності. Літ.: [1-6].	2
	Разом:	8

4.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів денної форми здобуття освіти

№ заняття	Теми практичних занять, їх зміст	Кількість годин
1	2	3
1	Теоретико-методологічні основи визначення конкурентоспроможності підприємства. 1. Сутність економічної конкуренції: предмет, об'єкт дослідження, функції. 2. Види конкуренції і моделі ринкової економіки. 4. Форми і засоби конкуренції. Літ.: [1, с. 8-29], [2, с. 7-35], [3, с. 6-25], [4, с. 24-47], [5, с. 12-31], [6, с. 10-26]. Державне регулювання конкуренції. 1. Сутність та інструментарій державного регулювання конкуренції. 2. Поняття недобросовісної конкуренції та монополістичних порушень. 2. Правові засади державного регулювання економічної конкуренції. 4. Види відповідальності за порушення антимонопольного законодавства. Літ.: [2, с. 36-55], [3, с. 30-52], [5, с. 34-51], [6, с. 27-34].	2
2	Особливості оцінювання конкурентоспроможності продукції. 1. Основні складові конкурентного середовища. 2. Поняття конкурентоспроможності продукції та механізм її формування. 3. Методи оцінювання конкурентоспроможності продукції (товару, послуги). 4. Особливості управління конкурентоспроможністю продукції підприємства. Літ.: [1, с. 8-29], [2, с. 7-35], [3, с. 6-25], [4, с. 24-47], [5, с. 12-31], [6, с. 10-26].	2

1	2	3
3	Основні методи оцінки конкурентоспроможності підприємства. 1. Аналіз класичних методів оцінки конкурентоспроможності підприємства (матричні методи (BCG, GE/McKinsey); метод SWOT-аналізу; модель «П'яти сил» Майкла Портера). 2. Сучасні та комплексні підходи оцінки конкурентоспроможності підприємства (графічний метод; метод порівняльної ефективності витрат; інтегральний показник). 3. Інструментарій та дані оцінки конкурентоспроможності підприємства. Літ.: [3, с. 57-82; 189-206].	2
4	Діагностика управління конкурентоспроможністю підприємства. 1. Сутність та складові конкурентного середовища підприємства. 2. Принципи діагностики конкурентного середовища та аналізу діяльності конкурентів. 3. Особливості конкурентного середовища вітчизняних підприємств. 4. Показники інтенсивності конкуренції. 5. Методичні основи діагностики конкурентного середовища підприємства. 6. Оцінка стратегічного протистояння підприємств-конкурентів. Літ.: [1, с. 65-96], [2, с. 56-87], [4, с. 77-115], [5, с. 40-66].	2
5	Визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства та його складових. 1. Сутність поняття «потенціал підприємства». 2. Ринковий потенціал підприємства. 3. Складові елементи потенціалу конкурентоспроможності підприємства. 4. Засади системного управління та формування структури конкурентного потенціалу підприємства. Літ.: [1, с. 104-121], [2, с. 88-116].	2
6	Формування конкурентних переваг підприємства. 1. Сутність та сфери формування конкурентних переваг. 2. Властивості конкурентних переваг. 3. Види та джерела формування конкурентних переваг. 4. Інструменти та методи формування конкурентних переваг підприємства. 5. Формування стратегії забезпечення конкурентних переваг підприємства. Літ.: [1, с. 129-150], [2, с. 117-129], [3, с. 132-150], [5, с. 273-303].	2
7	Методи забезпечення конкурентних переваг підприємства. 1. Методи та засоби реалізації політики забезпечення конкурентних переваг підприємства. 2. Напрями формування та інструменти реалізації політики забезпечення конкурентних переваг підприємства. 3. Класифікація й сутність основних методів управління конкурентними перевагами. Літ.: [1, с. 156-166], [2, с. 130-173], [3, с. 154-170], [5, с. 209-230], [6, с. 100-108]. Технологія забезпечення конкурентних переваг підприємства. 1. Сутність та принципи технології забезпечення конкурентних переваг підприємства. 2. Формування нових конкурентних переваг та технологія планування конкурентоспроможності підприємства. Літ.: [1, с. 172-183], [2, с. 179-198], [6, с. 109-112].	2
8	Обґрунтування вибору стратегії як інструмента забезпечення конкурентоспроможності підприємства. 1. Теоретичні основи стратегічного управління конкурентоспроможністю. 2. Аналітичне забезпечення обґрунтування стратегічного вибору. 3. Методичний інструментарій обґрунтування та вибору стратегії. 4. Механізм формування та реалізації стратегії як запорука зміцнення конкурентних позицій. Літ.: [3, с. 86-108], [4, с. 137-179], [5, с. 115-130].	2

1	2	3
9	Управління конкурентоспроможністю підприємства. 1. Поняття конкурентоспроможності підприємства та механізм її формування. 2. Засади системного управління конкурентоспроможністю підприємства. 3. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства. Літ.: [1, с. 218-243], [2, с. 219-237], [4, с. 62-73], [6, с. 146-151].	2
	Розроблення та забезпечення реалізації програм підвищення конкурентоспроможності. 1. Концепція розробки та забезпечення реалізації програми. 2. Етапи розробки програми підвищення конкурентоспроможності підприємства. 3. Напрями формування економічного механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства. 4. Розробка і реалізація конкурентної стратегії підприємства. Літ.: [1, с. 227-302], [2, с. 263-296], [3, с. 172-186], [4, с. 151-179], [6, с. 179-188].	
Разом за семестр:		18

Перелік практичних занять для студентів заочної форми навчання

№ заняття	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Теоретико-методологічні основи визначення конкурентоспроможності підприємства. Державне регулювання конкуренції. Особливості оцінювання конкурентоспроможності продукції. Основні методи оцінки конкурентоспроможності підприємства. Діагностика конкурентоспроможності підприємства. Визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства та його складових. Літ.: [1-6].	2
2	Формування конкурентних переваг підприємства. Методи забезпечення конкурентних переваг підприємства. Технологія забезпечення конкурентних переваг підприємства. Обґрунтування вибору стратегії як інструмента забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Управління конкурентоспроможністю підприємства. Розроблення та забезпечення реалізації програм підвищення конкурентоспроможності. Літ.: [1-6].	2
Разом за семестр:		4

4.3 Зміст самостійної (у т.ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів денної форми здобуття освіти полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до практичних робіт, тестування з теоретичного матеріалу, підготовки до виконання контрольної роботи.

Обсяг самостійної роботи з дисципліни «Конкурентоспроможність підприємств» становить 86 годин. Вона включає:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- самостійного опрацювання окремих тем та питань;
- опрацювання навчальної літератури при підготовці до практичного заняття;
- підготовка до поточного тестового контролю;
- підготовка до проведення контрольних заходів (написання контрольної роботи, тощо).

Студенти заочної форми здобуття освіти виконують ще й контрольну роботу. Вимоги до її виконання та варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожний здобувач вищої освіти отримує у викладача у період настановної сесії. Крім цього до послуг студентів сторінка навчальної дисципліни у Модульному середовищі для навчання, де розміщені «Робоча програма дисципліни» та необхідні матеріали з її навчально-методичного забезпечення.

Зміст самостійної роботи студентів *денної* форми навчання

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	2	3
1	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 1. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [1, с. 8-29], [2, с. 7-35], [3, с. 6-25], [4, с. 24-47], [5, с. 12-31], [6, с. 10-26].	6
2	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 1. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [1, с. 8-29], [2, с. 7-35], [3, с. 6-25], [4, с. 24-47], [5, с. 12-31], [6, с. 10-26].	6
3	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 2. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [2, с. 36-55], [3, с. 30-52], [5, с. 34-51], [6, с. 27-34].	6
4	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 3. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [1, с. 8-29], [2, с. 7-35], [3, с. 6-25], [4, с. 24-47], [5, с. 12-31], [6, с. 10-26].	4
5	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 4. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [3, с. 57-82; 189-206].	4
6	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 5. Підготовка до практичного заняття. Підготовка до написання контрольної роботи (Т 1 – 4). Літ.: [1, с. 65-96], [2, с. 56-87], [4, с. 77-115], [5, с. 40-66].	8
7	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 5. Підготовка до практичного заняття. Опрацювання окремих розділів програми, які не викладаються на лекціях: 1) рушійні сили ринку та інтенсивність конкуренції; 2) аналіз діяльності конкурентів. Літ.: [1, с. 65-96], [2, с. 56-87], [4, с. 77-115], [5, с. 40-66].	8
8	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 6. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [1, с. 104-121], [2, с. 88-116].	4
9	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 7. Підготовка до практичного заняття. Підготовка до тестового контролю 1 (Т 1 – 6). Літ.: [1, с. 129-150], [2, с. 117-129], [3, с. 132-150], [5, с. 273-303].	4
10	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 7. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [1, с. 129-150], [2, с. 117-129], [3, с. 132-150], [5, с. 273-303].	4
11	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 8. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [1, с. 156-166], [2, с. 130-173], [3, с. 154-170], [5, с. 209-230], [6, с. 100-108].	4
12	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 9. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [1, с. 172-183], [2, с. 179-198], [6, с. 109-112].	4
13	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 10. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [3, с. 86-108], [4, с. 137-179], [5, с. 115-130].	4
14	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 11. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [1, с. 218-243], [2, с. 219-237], [4, с. 62-73], [6, с. 146-151].	4
15	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 12. Підготовка до практичного заняття. Літ.: [1, с. 227-302], [2, с. 263-296], [3, с. 172-186], [4, с. 151-179], [6, с. 179-188].	4
16	Опрацювання лекційного матеріалу з теми 12. Підготовка до практичного заняття. Підготовка до тестового контролю 2 (Т 7 – 12). Літ.: [1, с. 227-302], [2, с. 263-296], [3, с. 172-186], [4, с. 151-179], [6, с. 179-188].	6
17	Підготовка до складання різних видів навчальних робіт, не виконаних протягом семестру / опанування додаткових знань на онлайн-платформах	6
	Разом:	86

На самостійне опрацювання студентів виносяться визначені у методичних рекомендаціях до практичних занять та самостійної роботи питання з кожної теми. Керівництво самостійною роботою здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

Вимоги до виконання контрольної роботи (для студентів заочної форми здобуття освіти) викладені в Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни.

5 ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій та методів, зокрема, лекції проводяться в основному словесними методами та з використанням комп'ютерних інформаційних технологій, наочних методів (слайдів), пояснення, бесіди; практичні заняття – з використанням ситуацій вправ, дискусій і мають за мету – сприяти формуванню у здобувача системної цілісної уяви про об'єктивне існування конкуренції.

6 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- оцінювання результатів роботи на практичних заняттях (участь у обговоренні ситуацій, самостійні роботи).

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати поточного контролю.

7 ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активно працювати на занятті, брати участь у дискусіях, інтерактивних вправах, вирішенні проблемних питань).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, тестування й виконання контрольної роботи.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

8 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем з кожного виду навчальної роботи (робота) і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна робота може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної кожному виду навчальної роботи.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених цією Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, може набрати до 100 балів. Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю 9.8), яка заноситься в залікову відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Таблиця 8.1 – Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів денної форми здобуття освіти у семестрі

Аудиторна робота									Контрольні заходи		Семестровий контроль
Практичні заняття (мінімум – 9 контрольних точок)									Тестовий контроль:	Контрольна робота	Залік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	Т 1-6	Т 7-11	
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)											
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	12-20	12-20	за рейтингом
27 - 45									24 - 40		9-15
											60 - 100

Примітка: Т* – тема навчальної дисципліни;

**За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці 8.8.

Таблиця 8.2 – Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми здобуття освіти

Аудиторна робота		Самостійна, індивідуальна робота					Семестровий контроль	Разом
Практичне заняття		Контрольна робота		Тестовий контроль			Іспит	Сума балів
1	2	Якість виконання	Захист роботи	Т 1-6	Т 7-12	Т 1-12		
		Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)						
3-5	3-5	12-20	3-5	3-5	3-5	3-5	30-50	60-100
6-10		15-25		9-15			30-50	

Оцінювання якості виконання контрольної роботи студентами заочної форми здобуття освіти

Контрольна робота передбачає виконання чотирьох завдань – три теоретичних і одне проблемне питання. Варіанти контрольних робіт та зміст завдань наведено в методичних рекомендаціях до виконання контрольної роботи. При оцінюванні контрольної роботи враховуються повнота відповіді на питання; якість її виконання та захист. Кожен з цих показників оцінюються максимально: кожне з теоретичних та проблемних завдань – 5 балами, загальна максимальна сума балів становить 20. Критерії оцінювання контрольної роботи наведені в табл. 8.3

Таблиця 8.3 – Розподіл балів між завданнями контрольної роботи здобувача вищої освіти

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал	Потенційні позитивні бали* (середній бал)	Максимальний (високий) бал
Теоретичне питання № 1	3	4	5
Теоретичне питання № 2	3	4	5
Теоретичне питання № 3	3	4	5
Всього балів	9	...	15

Примітка. *Позитивний бал за контрольну роботу, відмінний від мінімального (9 балів) та максимального (15 балів), знаходиться в межах 9-15 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) контрольної роботи.

Кожне завдання контрольної роботи здобувача вищої освіти оцінюється з використанням наведених у таблиці 8.4 критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (щодо визначення достатнього, середнього та високого рівня досягнення здобувачем).

Оцінювання результатів навчання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при проведенні інтерактивних вправ; результати самостійних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями (табл. 8.4)

Таблиця 8.4 – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань, вміє аналізувати помилки та виправляти їх. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з трьох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 20 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, складає 20.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 12 до 20 балів:

Таблиця 8.5 – Розподіл балів в залежності від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	1–11	12–14	15–17	18–20
Відсоток правильних відповідей	0–59	60–74	75–89	90–100
Кількість балів	-	12	16	20

На тестування відводиться 30 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Залік виставляється, якщо здобувач вищої освіти досяг мінімального порогового рівня балів, а загальна сума балів, яку він набрав за результатами поточного контролю з освітнього компонента, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою виставляється оцінка «зараховано», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці «Співвідношення».

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Таблиця 8.6 – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	<i>Відмінно/Excellent</i> – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		<i>Добре/Good</i> – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		<i>Задовільно/Satisfactory</i> – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
D	66-72		
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	<i>Незадовільно/Fail</i> – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		<i>Незадовільно/Fail</i> – Результати навчання відсутні

9 ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

1. Дайте визначення поняттю «конкуренція»?
2. Охарактеризуйте поняття конкуренції, використовуючи загальнонаукові трактування.
3. Наведіть визначення конкуренції у трактуванні Закону України «Про захист економічної конкуренції».
4. Назвіть основні моделі конкуренції та охарактеризуйте їх.
5. Перелічіть сучасні наукові школи, що досліджують конкуренцію, та визначте основні положення.
6. Що виступає об'єктом, суб'єктом та предметом економічної конкуренції?
7. Назвіть рівні економічної системи, що охоплює конкуренція.
8. Основні функції конкуренції.
9. Якими є форми конкуренції?
10. Які фактори впливають на конкурентну боротьбу?
11. Яка різниця між конкуренцією малого та великого підприємства?
12. Що є спільного та відмінного між ціновою та неціновою конкуренцією?
13. Назвіть позитивні та негативні наслідки від цінової та нецінової конкуренції.
14. Перелічіть напрямки державної конкурентної політики.
15. Назвіть функції державного регулювання конкуренції.
16. Які методи використовуються державою для регулювання конкуренції?
17. На яких принципах здійснюється державне регулювання конкуренції?
18. Назвіть основні засоби, що використовуються державою для регулювання конкуренції?
19. В яких випадках згідно закону суб'єкти господарювання можуть бути визнані монополістами?
20. З яких причин здійснюється державне регулювання конкуренції та монополізму?
21. Назвіть декілька актів вищої юридичної сили, що регулюють конкуренцію та монополізм?
22. Назвіть три великі групи правопорушень, що належать до недобросовісної конкуренції.

23. На які групи поділяються антиконкурентні дії та монополістичні зловживання? Охарактеризуйте їх.
 24. Які види відповідальності передбачаються за правопорушення у сфері економічної конкуренції?
 25. Які різновиди конкурентних переваг виділяються за критерієм «джерела створення та можливість імітації»?
 26. Які специфічні стадії еволюції пройшли конкурентні переваги протягом XX ст.?
 27. У чому проявляється взаємозв'язок базової стратегії конкуренції та конкурентних переваг?
 28. Яким критеріям повинна відповідати конкурентна перевага підприємства?
 29. Наведіть класифікаційні ознаки та види конкурентних переваг підприємства.
 30. З яких складових складається управління конкурентоспроможністю продукції?
 31. Назвіть основні складові функціональної системи управління конкурентоспроможністю.
 32. Які кроки необхідно робити підприємству задля забезпечення системи високої конкурентоспроможності?
- Опишіть структуру системи управління конкурентоспроможністю продукції.
33. Наведіть основні етапи загальної процедури оцінювання конкурентоспроможності продукції.
 34. Як обчислюються одиничні, групові та інтегральний показники конкурентоспроможності?
 35. Якість і конкурентоспроможність продукції: спорідненість та відмінність понять і способів оцінювання.
 36. Які фактори, чинники та критерії впливають на конкурентоспроможність товару? Конкурентних переваг підприємства?
 37. Які загальні недоліки властиві сучасним моделям управління конкурентоспроможністю підприємства?
 38. Охарактеризуйте особливості використання моделі Бостонської консалтингової групи (BCG) «темпи зростання ринку – частка на ринку».
 39. Які недоліки властиві моделі Бостонської консалтингової групи (BCG)?
 40. Які виокремлюють структурні рівні конкурентної позиції підприємств за методикою Бостонської консалтингової групи (BCG)? Охарактеризуйте їх.

10 НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальний процес з дисципліни «Конкурентоспроможність підприємств» повністю і в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою. Зокрема, викладачами кафедри підготовлені і видані такі роботи:

1. Гарват О. А. Конкурентоспроможність підприємств : конспект лекцій. – Хмельницький : ХНУ, 2023. – 50 с. (електронний варіант).

11 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Дмитрієв І. А., Кирчата І. М., Шершенюк О. М. Конкурентоспроможність підприємства : навчальний посібник. Харків. ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с
2. Конкурентоспроможність підприємства: підручник / П. І. Юхименко, А. С. Даниленко, С. Г. Батажок та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 320 с.
3. Леськів Г. З., Франчук В. І., Левків Г. Я., Гобела В. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 220 с.
4. Управління конкурентоспроможністю промислових підприємств в умовах невизначеності: монографія. / І. М. Посохов, О. В. Чепіжко, В. Г. Дюжев, Д.О. Лисиця. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2022. 252 с.
5. Шевченко Л. С. Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства) : навчальний посібник. Харків. Право. 2022. 321 с.
6. Цибульська Е. І. Конкурентоспроможність підприємства : навчальний посібник для студентів, які навчаються за спец. 051 – Економіка / Е. І. Цибульська ; Нар. укр. акад. Харків : Вид-во НУА, 2018. 320 с.
7. Гарват О. А. Стратегія формування ресурсного потенціалу як основа конкурентоспроможності підприємства. Modern engineering and innovative technologies, 2026. Випуск № 43. С.137-145.
8. Гарват О. Бізнес-планування діяльності торговельних підприємств в контексті забезпечення їх конкурентоспроможності. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences. 2025, № 2. С.466-470

Додаткова

1. Зайцева Л. О. Конкурентоспроможність підприємств: теоретичний аспект управління: монографія / Л. О. Зайцева. – Старобільськ : ДЗ ЛНУ імені Т. Шевченка, 2018. 235 с.
2. Конкурентоспроможність підприємства: планування та діагностика : монографія / О. Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, О.П. Романко; за заг. ред. д.е.н., проф. Кузьміна О.Є. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2011. 180 с.
3. Кваско А. В. Аналіз методів оцінки конкурентоспроможності підприємства. *Наукові записки*. 2017. № 1(54). С. 111–118.
4. Лупак Р. Л. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посібник / Р. Л. Лупак, Т. Г. Васильців. Львів : Видавництво ЛКА, 2016. 484 с.
5. Управління конкурентоспроможністю підприємства : підручник / Ю. Б. Іванов, М. О. Кизим, О. М. Тищенко, О. Ю. Іванова, О. В. Ревенко, Т. М. Чечетова-Терашвілі. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2010. 320 с
6. Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 570 с.
7. Синиця С. М., Гринів Л. В., Крупа О. М. Управління конкурентоспроможністю підприємств : навчальний посібник з грифом «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів». Івано-Франківськ : Плай, 2010. 407 с.
8. Должанський І. З., Загорна Т. О. Конкурентоспроможність підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
9. Балабанова Л. В., Холод В. В. Стратегічне маркетингове управління конкуренто-спроможністю підприємств : навчальний посібник. Київ : ВД «Професіонал», 2006. 448 с.
10. Піддубна Л. І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління: Монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2007. 368 с.
11. Управління конкурентоспроможністю підприємств : підручник / П'ятницька Г. Т., П'ятницька Н. О., Шумська С. С., Федорченко Н. В., Гелич А. О., П'ятницький Д.В. За заг. ред. д-р. екон. наук., проф. Г. Т. П'ятницької. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2017. 700 с.
12. Управління конкурентоспроможністю підприємств у сучасних умовах : колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Шарко М.В. Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2016. 177 с.
13. Фатхудинов Р. А. Управління конкурентоспроможністю організації : підручник / Р. А. Фатхудинов, Г. А. Осовська. Київ : Кондор, 2009. 470 с.
14. Управління потенціалом підприємства: навч. посібник / уклад. Н. В. Коваль. Біла Церква : БНАУ, 2018. 375 с.
15. Конкурентоспроможність аграрного підприємства : навч. посібник / П. І. Юхименко, О. І. Шемігон та ін.; за заг. ред. д. е. н., професора, академіка НААН А. С. Даниленка. Біла Церква: БНАУ, 2018. 248 с.
16. Ткач О. В., Гринів Л. В., Михайлів Г. В. Напрями мінімізації ризиків логістичної системи підприємства при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 51. 2020. С.125-130.
17. Tkach, L. Hryniv, H. Mykhailiv. Logistical outsourcing as an effective enterprise activity mechanism rising. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. Vol. 7, No. 3, 2020. P.97-115.
18. Harvat Olha, Obikhod Svitlana, Legeza Darya, Nestor Vitalii, Akhtoiian Arman. Digitization of Business Processes and the Impact on the Interaction of Business Entities *Economic Affairs*, Vol. 68, No. 01s, pp. 115-121, February 2023. URL: <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv68n1sn.pdf>

12 ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Модульне середовище. URL: <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=10178>
2. Електронна бібліотека університету. URL: http://lib.khmnu.edu.ua/asp/php_f/plage_lib.php
3. Репозитарій ХНУ. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/6>